

Tien jaar vmbo

Veel bereikt, maar het kan beter

Vmbo-groenscholen hebben zich sinds de introductie van het vmbo in 1999 ontwikkeld tot brede groene scholen. De aansluiting op vervolgonderwijs en het imago lijken verbeterd. Maar het kan beter.

“Dat we ooit nog eens Duits als examenvak zouden geven op mavo-niveau, dat had ik tien jaar geleden nooit gedacht”, zegt Aad van der Burg, locatiedirecteur van vmbo-groen in Heerenveen (AOC Friesland). In een gesprek met me blikt hij terug op wat tien jaar vmbo teweeg heeft gebracht: veel didactische vernieuwingen, meer mogelijkheden voor leerlingen, relatief minder zorgleerlingen en een positiever imago bijvoorbeeld. En ook zijn collega’s vinden dat er veel bereikt is. “We hangen op 12 oktober de vlag uit om tien jaar vmbo te vieren”, zegt Wim Huiberts, van de vmbo-vestiging in Castricum (Clusius College).

Bauke Houtsma locatiedirecteur in Almere (Groenhorstcollege) vindt dat er in die tien jaar heel veel gebeurd is aan innovatie, veel meer dan bij havo of vwo bijvoorbeeld.

Overstappen

De invoering van het vmbo in september 1999 moest zorgen voor een betere aansluiting op het vervolgonderwijs. In het vbo en mavo konden leerlingen per vak examen doen op verschillende niveaus: A, B, C of D. Mavo-leerlingen deden examen op C- of D-niveau. De keuze van vakniveau was afhankelijk van de capaciteit van de leerling. Het was daardoor

Het valt nog niet hard te maken, maar het lijkt erop dat het imago van het vmbo-groen verbeterd is

een leerlingvriendelijk systeem, maar tegelijkertijd ook lastig. Want hoe vang je in het mbo leerlingen op met zo'n grote diversiteit aan vakkenpakketten en niveaus?

De nieuwe leerwegen BB, KB, GL en TL (zie kader) moesten zorgen voor een meer eenduidige diplomering. Profilering per vak was niet meer mogelijk. Dat leverde aanvankelijk wel wat gemopper op, vertelt Huiberts die net na de invoering van het vmbo in Castricum als locatiedirecteur startte. Een probleem was dat de BB voor sommige leerlingen te hoog gegrepen was. Daarom introduceerde het vmbo in 2001 het leerwerktraject. Deze sterk op de praktijk gerichte manier van leren is een goede oplossing

Beroepsgerichte vakken in vmbo-groen

- Intersectoraal landbouwbreed
- bloembinden en -schikken
- dierhouderij en -verzorging
- groene ruimte
- plantenteelt
- verwerking agrarische producten (VAP)

voor deze leerlingen, zo is de ervaring van Van der Burg. Op zijn school – ruim 300 leerlingen – maken 30 leerlingen gebruik van deze leerweg. Zijn ervaring is dat deze leerlingen het in de praktijk erg goed doen.

Een vmbo-diploma is geen eindonderwijs. Een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is minimaal mbo niveau 2. Dat betekent dat alle vmbo-leerlingen na hun diplomering verder moeten leren. Ze stromen door naar het mbo, en in sommige gevallen naar de havo. Is die aansluiting op het vervolgonderwijs ook verbeterd met de invoering van het vmbo?

“Het is een stuk beter geworden,” zegt Van der Burg, “maar het kan nog veel beter.” Het gaat nog te vaak mis, zo vertelt hij, bij leerlingen die overstappen naar een roc. Het heeft te maken met een verschil in onderwijscultuur, schaalgrootte of een andere – mindere intensieve – begeleiding. En ook zijn collega Houtsma ziet dat die doorstroom knelt. Hij schat dat 55 procent van die leerlingen vroegtijdig het roc verlaat. Het probleem zit vooral in de niveau-2 opleidingen.

Doorlopende leerlijnen

Om de aansluiting te verbeteren werken sommige vmbo-groenscholen aan een doorlopend leertraject, een VM-2 traject, waarbij leerlingen aansluitend op het vmbo in dezelfde omgeving een mbo-1 of 2 diploma kunnen halen. Heerenveen biedt zo'n traject - hier heet het MBO PAS Groen - sinds 2004 aan. Almere is met het 'groene lyceum' gestart waarbinnen een doorlopende leerlijn aangeboden wordt. En in Castricum zet de school trajecten op met het mbo in Alkmaar. Omdat vmbo-groenscholen in een aoc werken, is zo'n traject met mbo-opleidingen redelijk goed te organiseren. Er zijn meer initiatieven zoals de groene lycea bij AOC Terra en AOC Oost, of De Groene Campus in Helmond.

Maar veel van deze trajecten beperken zich tot het groene domein. Een groot deel van de vmbo-groenleerlingen kiest helemaal niet voor een groene vervolgopleiding. In Castricum kiest ongeveer 25 procent van de vmbo-leerlingen voor een groene vervolgopleiding, dat is in lijn met het landelijk gemiddelde. In Heerenveen en Almere liggen die percentages iets hoger: 40 en 45 procent. Het grootste deel van de vmbo-leerlingen stroomt dus door naar een niet-groene vervolgopleiding, bijvoorbeeld horeca of techniek. Moet je dan als vmbo-groen niet breder focussen dan op een doorstroom naar het mbo-groen? En hoe doe je dat? Hoe kun je met roc's werken aan doorlopende leerlijnen? “Het is lastig”, vindt Van der Burg. Natuurlijk is er veel overleg en proberen scholen de aansluiting te verbeteren. Houtsma vertelt dat zijn school in overleg met roc's werkt aan afstemming opleidingsme-

thodiekken of van leerlingendossiers, de zogenaamde 'warme overdracht'. De grote verscheidenheid aan opleidingen maakt het moeilijk, vindt van der Burg: “Zelfs binnen een roc of aoc vind je tussen opleidingen veel verschillen in didactische aanpak en organisatie. Onze leerlingen kozen afgelopen jaar voor 44 verschillende vervolgopleidingen en niveaus.”

De situatie is wat anders op de vmbo-groenscholen die onderdeel uitmaken van een ocw-scholengemeenschap. Leerlingen die op deze scholen voor groen kiezen, doen dat vaak heel bewust. Het percentage leerlingen dat kiest voor mbo-groen is daarom hoger, soms meer dan 80 procent. Hoe organiseren deze scholen, die niet binnen een aoc zitten, de aansluiting op het mbo? Cees de Jong, secretaris van de Vereniging Buitengewoon Groen (VBG) vertelt dat sommige scholen om die reden samenwerken met aoc's. Als voorbeeld noemt hij Melanchthon 'De Kring' in Bleiswijk die samenwerkt met het mbo van Edudelta College, en Porta Mosana in Gronsveld met het mbo van Citaverde College. Daarnaast werken deze scholen via de andere sectoren, misschien meer dan de vmbo's binnen aoc's, aan aansluitingstrajecten met roc's.

Groene mavo

De groene afdelingen van deze OCW-scholengemeenschappen zijn relatief klein, meestal veel kleiner dan de vmbo-groenscholen binnen aoc's. Door de introductie van de leerwegen hebben vmbo-groen scholen binnen aoc's zich kunnen ontwikkelen tot een brede en groeiende school. “In de jaren negentig wilden we een groene mavo ontwikkelen”, vertelt Van der Burg, “een school waar je voortgezet onderwijs combineert met een aantrekkelijke groene leeromgeving. Dat is nu gelukt.” Zijn school biedt nu, net als de meeste vmbo-groenscholen binnen een aoc, een gemengde leerweg aan. En als leerlingen in een extra vak examen afleggen, kunnen ze ook een staatsdiploma theoretische leerweg halen. De school in Heerenveen weet zo andere leerlingen aan zich te binden, leerlingen die cognitief wat sterker zijn. Dat is niet alleen goed voor

Leerwegen

■ *Basisberoepsgerichte leerweg (BB)*, een praktische leerweg met vier algemene vakken en een beroepsgericht vak. Vergelijkbaar met het voormalige VBO A-B niveau. Toelating tot mbo niveau 1 en 2.

■ *Het leerwerktraject (LWT)* is een aangepaste leerroute binnen de basisberoepsgerichte leerweg. Leerlingen werken enkele dagen per week op een leerbedrijf en volgen daarnaast onderwijs in het beroepsgerichte vak en Nederlands.

■ *Kaderberoepsgerichte leerweg (KB)*, een wat meer theoretische leerweg met vier algemene vakken (waaronder voor vmbo-groen een verplicht sectorvak wiskunde, (vanaf 2010 biologie) en een beroepsgericht vak (960 uur), vergelijkbaar met het voormalige VBO B-C niveau. Toelating tot mbo niveau 3 en 4.

■ *Gemengde leerweg (GL)*, vijf algemeen vormende vakken (waaronder voor vmbo-groen een verplicht sectorvak wiskunde, (vanaf 2010 biologie) en een beroepsgericht vak (320 uur). Vergelijkbaar met het voormalige mavo C-D niveau. Toelating tot mbo niveau 3 en 4.

■ *Theoretische leerweg (TL)*, zes algemeen vormende vakken, vergelijkbaar met het voormalige mavo C-D niveau. Toelating tot mbo niveau 3 en 4 en havo.

■ *Lwoo*, het leerwegondersteunend onderwijs is bedoeld voor leerlingen die extra begeleiding nodig hebben.

het prestige van de school, het heeft zeker ook effecten op de samenstelling van de leerlingenpopulatie en het imago, weet Van der Burg.

Aantrekkelijk

Het percentage lwoo-leerlingen, leerlingen dat extra zorg nodig heeft, is in Heerenveen gezakt van 70 procent in 1996 naar nu nog maar 40 procent. De groei van de school vond vooral plaats buiten het lwoo. In Almere is het percentage lwoo gezakt van 60 naar nu 33 procent. Maar niet overal zie je die effecten. Binnen een stedelijke omgeving is het percentage soms hoger. Zo is op het vmbo Sloten in Amsterdam (Wellantcollege) het percentage lwoo-leerlingen constant gebleven (70 procent). Nieuw is dat leerlingen op het vmbo met TL-diploma door kunnen stromen naar de havo. In Heerenveen gebeurt dat incidenteel. In Castricum (meer dan 1.000 leerlingen) kon Huiberts afgelopen zomer aan 38 leerlingen een TL-diploma uitreiken, vorig jaar 33. Houtsma vertelt dat hij na de introductie van het groene lyceum havisten weet binnen te halen. Betekent dit dat het imago van het vmbo-groen verandert? Dat het vmbo-groen niet langer een school is met een

laag niveau (2004 onderzoek Pineapple Yellow) waar vooral zorgleerlingen naar toe gaan? Van der Burg denkt dat het verandert. Dat het beeld positiever wordt. En ook anderen delen het gevoel wel, maar kunnen het nog niet hard maken. "Het gevoel is er. We gaan het onderzoeken," reageert Mirjam Kuggeleijn van de AOC Raad, "het Pineapple Yellow onderzoek is wat verouderd." Misschien is het imago wat verbeterd, maar Cees de Jong denkt dat er nog wel wat te winnen is. Zijn idee is dat met name de OCW-scholen met een groene afdeling meer leerlingen zouden kunnen interesseren voor een groene opleiding. Intersectoraal liggen hier veel kansen. Ook hij refereert aan het Pineapple Yellow onderzoek: 15 procent van de leerlingenpopulatie is in potentie geïnteresseerd in groen terwijl slechts 5 procent kiest voor een groene school. Hij ziet dat GL-leerlingen op vmbo-scholen buiten aoc's juist voor groen als beroepsvak kiezen omdat ze dat aantrekkelijk vinden, aantrekkelijker dan bijvoorbeeld ict of technologie. Een deel van die leerlingen kiest vervolgens ook voor het mbo-groen.

Discussie

Groen is een aantrekkelijke leeromgeving. Dankzij de introductie van de leerwegen hebben vmbo-groenscholen zich kunnen ontwikkelen tot brede scholen met een groene leercontext. In sommige gevallen hebben ze een goede aansluiting op het mbo-groen. Dat is goed voor de leerling en misschien ook voor het imago. Het vmbo heeft veel bereikt, maar het kan nog beter. Want nog steeds struikelen te veel vmbo-leerlingen na de overstap in het vervolgonderwijs. "Het gaat nog te vaak mis", vindt Van der Burg. Omdat het vmbo-diploma geen startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is, moeten ze nog minimaal twee jaar naar vervolgopleiding. Dat stoort hem: "Er zit op die manier – vooral voor leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg – een rare knip in de opleiding. En daar gaat het nog te vaak mis. Vanaf het begin was dat een structurele fout. Ik zou daar wel een fundamentele discussie over willen." □

